

Colecția: Phoenix

Copertă: Ruxanda Romanciuc

Respect pentru oameni și cărți

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IONESCU, DORU

Timpul chitarelor – Cornel Chiriac și Epoca Beat /

Doru Ionescu. - București : Integral, 2016 .

ISBN 978-606-8782-46-1

821.135.1-32

© INTEGRAL, 2016

Editor: Costel Postolache

Redactor: Emanuela Jalbă-Șoimaru

Corector: Irina Mihai

Tehnoredactor: Ruxanda Romanciuc

Tiparul executat de **Societatea Tipografică Filaret S.A.**

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-8782-46-1

Doru Ionescu

TIMPUL CHITARELOR

Cornel Chiriac și Epoca Beat

INTEGRAL

CUPRINS

Patru bețe sau... Cuvânt înainte	7
Înainte de patru bețe... a fost ștecherul băgat în priză sau Reinventarea chitarei electrice la români	12
Post-scriptum sau avanpremieră?	20
CORNEL CHIRIAC, DJ-ul pătimirii noastre	23
Timpul chitărelor electrice...& more / și altele. Politice	63
O scrisoare.....	87
COMETELE... electrice!	93
OLYMPIC '64, pionieri sau Pioneers?	102
ROȘU ȘI NEGRU, virtuozii.....	137
Post-scriptum bicolor... ieșean: GAUDEAMUS și METEOR	166
ENTUZIAȘTII și chitărele lor electrice	174
SFINX, înainte de epoca progresivă.....	184
În SINCRON cu epoca Beat (& Etno!)... ..	201
SIDERAL, grup de cinci stele.....	236
Intermezzo... Con ANDANTINO, ma troppo forte!.....	254
SIDERAL MODAL QUARTET	260
De la DIXIE la MODERN... GRUP.....	284
MONDIAL, o romanță cu ecou... și bibelou.....	295
Încă o generație Mondial-ă: ROMANTICII	326
Post-scriptum: Mondialii în jurul lumii... românești!	336

CORAL, vocile electrizante	342
Un alt fel de METRONOM	356
În rock, fetele au venit de pe... VENUS!	362
„Vremuri” beat cu PHOENIX	378
Primele două Festivaluri CLUB A, de la Beat la Hard Rock și Progresiv	396
... Scrisoare de bun rămas	409
UN EPILOG	
CEI CE NE-AU DAT.....	418

Înainte de patru bețe... a fost ștecherul băgat în priză

sau

Reinventarea chitarei electrice la români

La lansarea primei ediții a cărții, directorul de peste decenii de la Casa de Cultură a Studenților din București, Laurențiu Toma, mi-a trimis prin Anda Avrămuț, referent cultural la „Preoteasa”, câteva cuvinte rostite la „înalta tribună” de la Club A și... un manuscris, plus o fotografie... Era povestea lui **Alexandru Arion**, scrisă să apară, vreodată, sub egida unei edituri românești... Pentru că în Grecia, acolo unde este domnia sa stabilit, greu de crezut că putea să vadă lumina tiparului: „PODUL – rock la «răsărit de Eden» – și alte amintiri”, respectiv „povești adevărate” despre începuturile epocii chitarelor electrice, puse în pagină de unul dintre oamenii care au slujit-o, din umbră și în lumina reflectoarelor. Pentru că fostul chitarist de la SINCRO (și CAPITOL) a avut în viața sa de star pop-rock și culise, figurat vorbind.

Altfel spus, Arion s-a numărat printre primii manufacturieri de instrumente electrice și amplificatoare ai domo, ca și Corneliu „Bibi” Ionescu de la SFINX, bunăoară. Atunci, la lansare, am pierdut manuscrisul, după primul gin tonic (cu emoții cât casa, depășite spre finalul lansării când mi-am permis una mică, de fapt unul mic). Am scăpat basma curată pentru că era vorba de o copie. Acum însă țin în mâini originalul, cu regretul de a nu fi găsit o editură interesată. Nu e primul manuscris „in house” cu care se întâmplă așa în România post-to-

talitară și menționez aici doar două nume – Nelu Straton și Teodora Ionescu – și mulți știu la ce mă refer. Doi ziariști de marcă în rock respectiv folk, care au stat de peste un deceniu cu cărțile în așteptare!

În fine, cu titlu de semnal mi-am permis să extrag câteva fraze (uneori mai multe) din manuscrisul dlui Arion, cu lucruri inedite pentru cititorii opusului de față. Așa că... Au fost odată, într-o epocă prea adevărată, trei puștani, prieteni și vecini: el, adică Sandu, Gauss – prietenul de-o viață – și Mihai, cel de la subsol... Într-un pod – Podul! – și-au stabilit cartierul general, un soi de atelier gândit la sfaturile revistelor tehnice ale vremii. Dincolo (sau dincoace) de fotbalul cu nasturi piliți pe zid, colecții de mărci (timbre) sau soldăței de plumb, apăruseră ceaiurile cu magnetofone rusești și cehești, ori pick-upuri cu discuri vechi.

Am demontat cu Mihai și cu Gauss o cască telefonică care avea un magnet puternic, două bobine și o membrană metalică subțire. Am lipit pe membrană un ac pe care l-am înfipt în corpul de lemn al ghitarei. Cu un cablu de microfon și două borne «doza» era gata. Nu aveam niciunul nici cea mai mică idee despre ce se cheamă impedanță, ce transformare de energii se întâmplă cu doza și corzile ghitarei, dar treaba mergea. Ca prim amplificator am folosit vechiul radio Telefunken al bunicii. Era perfect ca radio, dar mai puțin bun ca amplificator de gitară. Folosind intrarea de pick-up, aparatul se auzea cam ca anunțurile din gară, la stațiile din provincie. Eu eram însă foarte fudul, având prima gitară electrică din zona «Romană», în anul de grație 1957. Mai târziu Gauss mi-a cumpărat din prima lui leafă o gitară stil Gibson, construită la Reghin pentru export.

Acum apăruseră două probleme, noi: aveam nevoie de o doză bună și de un amplificator «dedicat». Un prieten mi-a procurat un mosorel cu sârmă de cupru emailată de 0,05 mm. Alt prieten mi-a adus șase magneți cilindrici – câte unul pentru fiecare coardă. În fine, cu mare chin am produs prima doză profesională care semăna, ciudat, cu dozele Fender ce se folosesc și azi. Am înțeles cum se reglează magneții și am închis mosorelul într-o cutie de cupru. Am fabricat și o fișă (pe care nu am patentat-o), am mai bobinat după probe câteva mii de spire și, în fine, totul era perfect. Rămânea problema a doua, amplificatorul.

Apoi Sandu o dă pe scheme de stații de amplificare, nume de lămpi (cu majuscule și cifre, redresoare, șasi-uri, difuzoare). La prima „întrupare” a folosit pe post de carcasă cutia de transportat pălării a bunicii. A urmat al doilea amplificator, mult evoluat, montat într-o cutie specială confecționată la comandă de un tâmplar de lux! Între timp aflasem că la Piața Chibrit se afla un neamț bătrân, moș Anton, care știa să facă ghitare scândură (solid body) cu gâturi proprii, dichisite, din lemn de paltin și de palisandru. Asemenea ghitare văzusem recent în filmul cu THE SHADOWS. Toată gașca ne-am deplasat la moș Anton și am comandat o ghitară pentru mine, care avea să cunoască zile și nopți de glorie. Am construit două doze frumoase și puternice și am ales o parte electrică simplă pentru ghitara mea cea nouă. Aici mă opresc, Arion continuă cu nașterea unor instrumente din ce în ce mai evolute, nu lipsită de aventuri!

În aceeași epocă beat, cum se va vedea în capitolele următoare, fiecare trupă a avut câte un mic meșter

mare, un Minitehnicus care să se ocupe tot timpul de adaptările electronice strict necesare oricărei formații de chitare electrice. Dacă nu unul dintre membri, cu siguranță sunetistul trupei ori un prieten apropiat. Culisele tehnice ale unui alt grup de la începuturi – ENTUZIAȘTII – au fost desconspirate în anii 2000 de chitaristul Dimitrie Cădere, într-un interviu sublim acordat lui Mihai Plămădeală, publicat pe site-ul muzicisifaze.com:

Primele ghitare electrice le-am avut de comandă – lemnăria: corpul cu gâtul (griful) realizate artizanal și montate de un bătrân lutier de pe lângă Piața Domenii, traductoarele electromagnetice (dozele) fabricate cu minuție de Sandi Abramovici de la SINCRON (probabil o confuzie cu chitaristul orchestrei ELECTRECORD, de fapt Sandu Arion, n.a.), cu lița mai subțire decât firul de păr (0,05 mm diametru, greu de găsit...) și asamblajul final făcut de Dan Slăvescu și de mine, cot la cot. Plăcile albe de plastic de pe față proveneau din capacele closetelor de la WC-ul de băieți al Școlii Centrale, demontate cu grijă și pe ascuns pentru acest nobil proiect. La atelierul școlii am fabricat primul nostru amplificator propriu, cu o lampă EL6 în etajul final, care se transporta într-o valiză (...)

Cheia lansării noastre și a primelor succese a fost însă procurarea miraculoasă, cu titlu de împrumut, a unui amplificator profesional veritabil, venit din Anglia, marca Fenton Weil, rătăcit la fabrica de instrumente muzicale Doina, unde lucra tatăl lui Dan Slăvescu, un tip absolut remarcabil, creatorul pianului de concert româ-

nesc Lipatti. Acest amplificator avea, pe lângă cei 40 de wați (mult pe atunci), reverberație și tremolo care transformau aproape orice miolăială într-un sunet divin. Chestia asta ne dădea o încredere nemaipomenită, totul reușea, nimeni nu avea încă așa ceva pe atunci. După retrocedarea aparatului, în 1965 am trecut printr-o fază dureroasă, nu ne mai recunoșteam «sunetul»; noroc însă că învățasem între timp să cântăm ceva mai bine (...)

Deși nu trăiam din muzică, aveam nevoie de instrumente, care nu se găseau ușor și care costau scump. În anii '64-'67 totul se făcea «de comandă», de la ghitare până la orga electronică, trecând prin amplificatoare. A doua serie de ghitare electrice, copii conforme după Fender Stratocaster, erau desăvârșite la exterior; fiabilitatea în funcționare punea însă probleme când ne era lumea mai dragă (...) S-a întâmplat de multe ori să nu putem folosi orga; când era un pian prin preajmă, nu erau probleme, Șerban (Ciurea – chitaristul care știa să cânte și la pian, n.a.) știa ce are de făcut. Prin 1967 au apărut în comerț primele ghitare electrice profesionale, fabricate în Cehoslovacia, inspirate de Fender Telecaster; am cumpărat una, nu era rea, în orice caz nu făcea pană. Regret și acum că am vândut ghitara dinainte, care are și ea povestea ei...

În fine, un interviu pe care Sfinx-ul Corneliu „Bibi” Ionescu mi l-a tot amânat (atunci când am ajuns cu echipele de filmare la el) a fost posibil atunci când l-am rugat să se întâlnească cu Marius Chivu, care în primăvara lui 2014 a coordonat (împreună cu Paul Breazu) în „Dilema veche” dosarul „Muzica electronică în comunism”. La tema noastră, iată câteva extrase din superba

declarație a basistului constructor de instrumente muzicale electronice:

...Toți ceilalți făcuseră Conservatorul, dar eu eram de formație inginer. Știam foarte bine trigonometrie și fizică, căci am făcut vreo zece ani de facultate... Cum construiam o chitară? Mai întâi mergeam la un lutier cu un grif și cu restul, apoi aplicam dozele, făcute tot de mine din magnetii extrași din televizoarele cu tuburi catodice – ieșeau niște doze ca de Stratocaster. Ca să aflăm cum se face, mergeam la Biblioteca Națională la secția de «Periodice», ceream «Revue du Son» și așa, pas cu pas, m-am lămurit cum se construiesc toate (...) Era foarte problematic atunci să ai instrumente. Eu i-am construit lui Aldea prima chitară, la care am folosit o doză adusă din RDG. Aldea era genial prin felul în care știa cum să se folosească de toate imperfecțiunile sculelor...

La final de articol, nu vă ascund că – în ultimii ani '80 – și subsemnatul a cântat pe astfel de invenții neomologate – că a fost chitara construită de Marcel Breazu (basist la CELELALTE CUVINTE, ale căror instrumente manufacturate – inclusiv tobele, ca și vibratorul adaptat dintr-un arc de pat – au fost folosite la înregistrarea primelor două discuri) ori efectele electronice fuzz și delay construite în carcase de seringi de Adi Butoi (inclusiv unul dintre marii noștri chitariști – Adi Ordean – a cântat în acea perioadă pe așa ceva, pentru că pur și simplu suna foarte bine!). Cine n-a auzit, până în primii ani '90, de așa-zisele modele Marshall: Vasca ori Tudoran?! În ultimul caz, e vorba de marele nostru chitarist Sorin Tudoran, celebru cu CHROMATIC GRUP din Cluj (capitol

tratat în volumul anterior), intervievat în urmă cu șapte ani, din păcate decedat între timp.

În Ardeal eu am cântat în concert cu trupa pe două turnuri super-performante la chitară și la celelalte instrumente, în timp ce la București se cânta pe amplificatoare gen cutii de porumbei. Singura instalație performantă în anii '60 a fost cea de la SINCRON, datorată chitaristului Sandu Arion, care în acel timp a fost singurul ieșit în față la capitolul instrumental (până ce trupa să urmeze acea direcție comercială predominant vocală). Am început să fac amplificatoare din școală, eram nemulțumit de sunetul celor care se găseau în România. Prin 1968-1969 confecționam deja copii după Marshall 1959 – făceam topul de chitară și topul de bas. Până am plecat din țară am construit vreo sută. Am fost producătorul și beneficiarul propriilor mele amplificatoare. Prin faptul că m-am născut la Reghin am avut acolo multe legături, prin urmare am putut procura multe chitare cu grifuri speciale, cu magneți pe tot gâtul, am putut experimenta multe lucruri. Asta-i marele meu hobby.

Vreau să revin și să particip la implementarea de noi repere. Nu-i vorba că nu am avea nevoie și de ceea ce s-a întâmplat în acei ani! Dar în prezent creierul nu se mai poate relaxa pentru a compune în liniște, discutăm de o altfel de muzică cultă, de altfel de compozitori și interpreți. Sunt specialist în captare sonoră și în tehnologii muzicale speciale. Dar nu mai există acele sound-uri de excepție. Marii chitariști din istorie au cântat cu amplificatoare, cu instrumente speciale, era o altă tehnologie atunci față de acest... house! Toți se concentrau pe rock, pe lămpi sau pe tranzistoare, chiar pe tehnologii militare secrete.

La Clapton, prin '64-'65, erau niște difuzoare speciale de la Jim Marshall, la fel mai apoi pentru Page, Blackmore... PHOENIX au avut acele Marshall, cum și eu am avut patru. Dar între timp am descoperit alte sisteme, de la A la Z. Un procesor de chitară nu imită, e doar un simulator bidimensional. Acea energie a sunetului nu se poate copia. De aceea rămân unici QUEEN sau PINK FLOYD. Când a dat probe Brian May, sunetul era deja programat. De aceea NIRVANA, fără a avea mari instrumentiști, are un sound extraordinar, generat cu Mosfet-uri... Eu am studiat toate aceste lucruri. În ceea ce mă privește mi-am făcut ceva relații în domeniu, iar problema cu sunetul mi-am rezolvat-o. Nu mai folosesc amplificatoare și va veni vremea când vom cânta direct pe net, vor dispărea toate instalațiile de pe scenă. În 200-300 de ani omul nu va mai face muzică și ne vom mulțumi cu o singură notă care va avea o energie concentrată îndeajuns ca să ne liniștească, așa cum se întâmplă acum la o audiție sau un concert cu IRIS sau cu nu-știi-cine.

Iar eu vin cu un sistem fără amplificator. Pentru că sunetul e de fapt tridimensional, are o energie în spate, dincolo de cei doi parametri de pe equalizer. Prin analogie, performanțele în materie s-au înregistrat de la BEATLES încoace. Lennon și McCartney n-au avut chiar acele voci fabuloase pe care le-am auzit noi, dar au beneficiat de o lupă de sound care le-a adus vocile în față. Nu prin decibeli, ci printr-o transfocare a sunetului, ca și cum vrei să citești ceva mărit.